

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PETI ODDELEK

ZADEVA FURMAN proti SLOVENIJI IN AVSTRIJI

(pritožba št. 16608/09)

SODBA

STRASBOURG,

5. FEBRUAR 2015

Ta sodba bo postala dokončna v okoliščinah, navedenih v drugem odstavku 44. člena konvencije. Mogoči so uredniški popravki.

V zadevi Furman proti Sloveniji in Avstriji

Evropsko sodišče za človekove pravice (peti oddelek) kot senat v sestavi:

Mark Villiger, *predsednik*,

Boštjan M. Zupančič,

Elisabeth Steiner,

Ganna Yudkivska,

Vincent A. De Gaetano,

André Potocki,

Helena Jäderblom, sodniki,

in Claudia Westerdiek, sodna tajnica oddelka,

po razpravi, zaprti za javnost, ki je bila 13. januarja 2015,

izreka to sodbo, sprejeto navedenega dne:

POSTOPEK

1. Zadeva se je začela s pritožbo (št. 16608/09) proti Republiki Sloveniji, ki jo je na podlagi 34. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljnjem besedilu: konvencija) pri Sodišču 23. marca 2009 vložil slovenski državljani Andrej Furman (v nadaljnjem besedilu: pritožnik).

2. Pritožnika je zastopal P. Čeh, odvetnik iz Maribora. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala B. Jovin Hrastnik, državna pravobranilka. Avstrijsko vlado je zastopal veleposlanik H. Tichy, vodja oddelka za mednarodno pravo pri zveznem ministrstvu za evropske in mednarodne zadeve.

3. Pritožnik je zatrjeval predvsem, da ni mogel uživati družinskega življenja s hčerko, ker slovenske in avstrijske oblasti pri urejanju in uveljavljanju stikov niso ravnale z dolžno skrbnostjo.

4. Vladi sta bili o pritožbi obveščeni 3. julija 2012.

DEJSTVA**I. OKOLIŠČINE ZADEVE**

5. Pritožnik se je rodil leta 1955 in živi v Mariboru. Od leta 1991 do 1997 je živel v zunajzakonski skupnosti z M. P. 14. decembra 1993 se jima je rodila hči P.

6. Leta 1997 sta se pritožnik in M. P. razšla ter s pomočjo Centra za socialno delo Maribor (v nadaljnjem besedilu: CSD) sklenila dogovor o preživnini, ki jo je pritožnik moral plačevati za hčerko. 23. februarja 1998

sta sklenila še en dogovor, in sicer o začasni ureditvi pritožnikovih stikov s P. med 24. februarjem in 13. aprilom 1998.

A. Postopek določitve stikov pred slovenskimi oblastmi in izvrševanje ustreznih odločb

7. Pritožnik se z M. P. ni mogel dogovoriti o trajnejši ureditvi stikov, zato je 24. februarja 1998 predlagal, da CSD izda odločbo o stikih. Stike s P. je želel ob torkih popoldne, vsak drugi četrtek popoldne, vsak drugi konec tedna, en teden med zimskimi in en mesec med poletnimi počitnicami.

8. Zdi se, da M. P. po 13. aprilu 1998 pritožniku ni več dovoljevala stikov s P.

9. Prva obravnava v zadevi je bila določena za 18. junij 1998 in je bila preložena na zahtevo M. P., ki je CSD obvestila, da bo v tem času na počitnicah.

10. 14. junija 1998 je M. P. na CSD poslala dopis, v katerem je navedla, da bo zaradi doktorskega študija od 1. julija 1998 do 31. avgusta 1999 prebivala v tujini. Prosila je za prekinitev postopka določitve stikov v tem času.

11. Pritožnik je predlogu M. P. za prekinitev postopka ugovarjal, socialni delavci CSD so M. P. nato trikrat obiskali na mariborskem naslovu, da bi ugotovili, ali še živi v Sloveniji. M. P. ob obiskih ni bilo na tem naslovu.

12. 30. julija 1998 je CSD pisno zaprosil delodajalca M. P., to je Univerzo v Mariboru, da mu sporoči njen naslov v tujini.

13. 26. avgusta 1998 je pritožnik zahteval izdajo začasne odredbe, ki bi mu omogočala stike s P.

14. 4. septembra 1998 je CSD dobil odgovor Univerze v Mariboru, da M. P. študira v Gradcu v Avstriji, da pa nimajo njenega naslova. Kljub temu je univerza ponudila, da bi M. P. vročila vabilo na obravnavo. CSD je obravnavo razpisal za 22. oktober 1998, ker pa univerzi ni uspelo vročiti vabila M. P., so obravnavo preložili.

15. 29. oktobra 1998 je CSD izdal začasno odredbo o določitvi pritožnikovih stikov s P. V odredbi je bilo določeno, da bo imel pritožnik stike s P. enkrat mesečno ter po en teden med zimskimi in poletnimi počitnicami. Pritožnik naj bi po hčerko P. prihajal na stalni naslov M. P. v Mariboru, kamor naj bi jo tudi pripeljal nazaj.

16. 10. decembra 1998 je bila razpisana še ena obravnava, a je bila preložena, saj univerza vabila spet ni mogla vročiti vabila M. P.

17. 12. januarja 1999 je Univerza v Mariboru CSD poslala naslov avstrijske univerze, na kateri je M. P. študirala. CSD je nato na ta naslov M. P. poslal začasno odredbo z dne 29. oktobra 1998 in vabilo na obravnavo, razpisano za 11. februar 1999.

18. 24. februarja 1999 se je M. P. zoper začasno odredbo z dne 29. oktobra 1998 pritožila in navedla, da začasne odredbe o stikih ni mogoče uresničevati, saj s hčerko začasno živita v Gradcu v Avstriji.

19. 1. marca 1999 je CSD pritožbo M. P. zavrgel kot prepozno, zoper to odločitev pa se je M. P. pritožila na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo).

20. 28. aprila in 18. junija 1999 je CSD pritožnikove predloge za izvršbo začasne odločbe o stikih poslal Upravni enoti Maribor. Ta je 24. avgusta 1999 izvršbo odobrila, vendar pa se je M. P. 16. septembra 1999 zoper njo pritožila in zatrjevala, da ji odločba ni bila pravilno vročena. Nasprotovala je tudi vsebini začasne odredbe o stikih.

21. 27. septembra 1999 je ministrstvo ugodilo pritožbi M. P. zoper začasno odredbo, jo odpravilo in zadevo o začasnih stikih vrnilo CSD v ponovno odločanje. Ugotovilo je, da začasna odredba in vabilo na obravnavo 11. februarja 1999 nista bila vročena v skladu s pravili upravnega postopka. Poudarilo je, da je treba stranko, kadar je odsotna ali živi v tujini, pozvati k imenovanju pooblaščenca za vročitev. Glede vsebine zadeve pa je ugotovilo, da dejansko stanje ni bilo popolno ugotovljeno zaradi oteženega komuniciranja z M. P.

22. 7. oktobra 1999 je CSD na slovensko veleposlaništvo v Avstriji poslal odločbo ministrstva in zahtevo, da M. P. imenuje pooblaščenca za vročitev. Veleposlaništvo je M. P. pozvalo, naj prevzame odločbo in dopis, ona pa je to zavrnila. 1. marca 2000 so bili dokumenti M. P. vročeni na delovnem mestu v Gradcu.

23. 5. januarja 2000 je ministrstvo ugodilo pritožbi M. P. zoper sklep o izvršitvi začasne odredbe. Zadevo je vrnilo Upravni enoti Maribor v ponovno odločanje; ker je bila začasna odredba odpravljena, je bil postopek upravne izvršbe ustavljen.

24. 15. marca 2000 je M. P. sporočila CSD naslov pooblaščenca za vročitve.

25. 6. junija 2000 je M. P. vložila predlog ureditve stikov med P. in pritožnikom, ta pa je 12. junija 2000 vložil nasprotni predlog. 30. junija 2000 je CSD pozval M. P., naj predloži podatke o hčerinem prebivališču, življenjskih razmerah in izobraževanju. M. P. je odgovor poslala na CSD 19. julija 2000, vendar zahtevanih podatkov o P. ni navedla. CSD je 21. julija 2000 M. P. ponovno pozval, naj predloži podatke, M. P. je odgovor poslala 14. avgusta 2000, na vprašanja CSD pa tudi tokrat ni odgovorila.

26. 29. septembra 2000 je CSD opravil obravnavo, na kateri je sodeloval pritožnik. M. P. se obravnave ni udeležila, čeprav je bilo vabilo pravilno vročeno pooblaščenču. Pritožnik je ponovno predlagal ureditev stikov s P.

27. 5. oktobra 2000 je CSD izdal odločbo, v kateri je določil stike pritožnika in P. vsak torek popoldne, vsak prvi konec tedna v mesecu ter nekaj tednov med zimskimi in poletnimi počitnicami. V odločbi je bilo navedeno, da pritožba ne zadrži njene izvršitve.

28. 22. novembra 2000 je M. P. na ministrstvo vložila pritožbo zoper odločbo.

29. 4. in 28. decembra 2001 ter 23. januarja 2002 je pritožnik predlagal izvršitev odločbe o stikih.

30. 13. marca 2002 ga je Upravna enota Maribor zavrnila z obrazložitvijo, da odločbe z dne 5. oktobra 2000 ni mogoče izvršiti, saj CSD ni navedel kraja, kamor naj bi pritožnik prišel po hčerko in jo pripeljal nazaj. Nato je CSD pritožnika 10. junija 2002 obvestil, da odločbe ne more dopolniti, ker je M. P. zoper to odločbo vložila pritožbo na ministrstvo.

31. 19. julija 2002 je ministrstvo ugodilo pritožbi, ki jo je M. P. vložila zoper odločbo z dne 5. oktobra 2000, in potrdilo obrazložitev upravne enote, da je odločba neizvršljiva. Poleg tega dejansko stanje tudi tokrat ni bilo pravilno ugotovljeno. Zadeva je bila vrnjena CSD z napotilom, naj dobi podatke o kraju bivanja M. P. in P. ter o njenem šolanju in zunajšolskih dejavnostih.

32. CSD je 30. septembra 2002 M. P. pozval, naj predloži podatke, ki jih je zahtevalo ministrstvo v odločbi z dne 19. julija 2002. M. P. ni odgovorila.

33. 27. februarja 2003 je CSD vzpostavil stik z Ministrstvom za zunanje zadeve, da bi dobil naslov M. P. in P. 7. maja 2003 je CSD dobil obvestilo, da slovensko veleposlaništvo v Avstriji tega podatka ne more pridobiti.

34. 16. maja 2003 je CSD za pridobitev podatkov o naslovu M. P. in P. zaprosil ministrstvo. CSD odgovora ni dobil, zato je 28. maja 2004 še enkrat prosil za pomoč.

35. 1. maja 2004 so začele veljati spremembe zakona, po katerih so sodišča dobila pristojnost odločati v sporih o stikih, zato je pritožnik junija 2004 sprožil postopek pred Okrožnim sodiščem v Mariboru. Na zahtevo okrožnega sodišča je pritožnik 3. avgusta 2004 vlogo dopolnil.

36. Okrožno sodišče v Mariboru je razpisalo narok za 6. oktober 2004, M. P. se ga ni mogla udeležiti, prišel je samo pritožnik. Navedel je, da se M. P. po navadi izogiba postopkom, zaradi česar že šest let ni videl P.

37. 5. januarja 2005 je M. P. Okrožnemu sodišču v Mariboru sporočila, da s P. že vrsto let ne živita na naslovu v Sloveniji, ki ga je ohranila le za prejemanje pošte. Ni pa navedla svojega naslova v Avstriji. Predlagala je, da slovenska sodišča sodno pristojnost v tej zadevi prepustijo avstrijskim sodiščem.

38. 13. julija 2005 je pritožnik z dopisom prosil Urad za mladino in družino v Gradcu za pomoč pri ponovni vzpostavitvi stikov s P. Pojasnil je, da mu je M. P. preprečevala stike s hčerko ter se izogibala postopkom pred CSD in Okrožnim sodiščem v Mariboru. Priložil je tudi pismo za P., svoje fotografije in fotografije svoje družine. Pritožnikovo pismo je socialni delavec M. P. izročil 6. oktobra 2005.

39. Okrožno sodišče v Mariboru je razpisalo nov narok za 14. november 2005, a je bil preložen, ker vabilo ni bilo vročeno M. P. Okrožno sodišče v Mariboru je pri razpisu novega naroka 2. novembra 2005 prosilo Okrožno

sodišče za civilne zadeve v Gradcu, da vabilo na narok M. P. vroči v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 1348/2000 z dne 29. maja 2000 o vročanju sodnih in zunajsodnih pisanj v civilnih ali gospodarskih zadevah v državah članicah. Sodišče je poskušalo dokument M. P. vročiti tudi prek slovenskega veleposlaništva v Avstriji. Vendar sta bila poskusa neuspešna; veleposlaništvo in 12. januarja 2006 tudi Okrožno sodišče za civilne zadeve v Gradcu sta Okrožno sodišče v Mariboru obvestila, da M. P. ne živi na navedenem naslovu. Okrožno sodišče v Mariboru je pošiljke M. P. še naprej pošiljalo na naslov v Mariboru.

40. 13. decembra 2005 je Okrožno sodišče v Mariboru spet prosilo Okrožno sodišče za civilne zadeve v Gradcu, da vabilo na narok vroči M. P. v Avstriji. Ta pošiljka ji je bila 7. marca 2006 vročena na Okrožnem sodišču za civilne zadeve v Gradcu, potem ko je graško sodišče podatke o naslovu M. P. dobilo od urada za matične zadeve in vabilo dvakrat neuspešno poskusilo vročiti na domačem naslovu.

41. Medtem je 9. decembra 2005 je Okrožno sodišče v Mariboru prosilo Okrožno sodišče za civilne zadeve v Gradcu, da od Urada za mladino in družino v Gradcu pridobi poročilo o razmerah, v katerih živi P. Prošnja je bila poslana avstrijskemu sodišču 23. marca 2006, Okrožno sodišče za civilne zadeve pa jo je dobilo 29. marca 2006. 30. marca 2006 jo je predložilo Uradu za mladino in družino. Socialni delavec, ki je vodil zadevo, se je trikrat želel sestati z M. P. in P., da bi lahko pripravil poročilo, a mu to ni uspelo. Kaže, da se M. P. prvih dveh srečanj ni udeležila zaradi službene zadržanosti. Za zadnje srečanje pa je M. P. odgovorila, da bosta s hčerko nekaj naslednjih mesecev preživeli v tujini. 7. julija 2006 je Urad za mladino in družino v Gradcu sporočil, da M. P. odklanja sodelovanje. 28. septembra 2006 je bilo poslano še eno zaprosilo za poročilo. 20. oktobra 2006 je Urad za mladino in družino v Gradcu obvestil Okrožno sodišče za civilne zadeve v Gradcu, da ni mogoče priti v stik z M. P., ker je bila takrat v tujini. 15. novembra 2006 je sodišče poslalo odgovor Okrožnemu sodišču v Mariboru, ki ga je prejelo 4. decembra 2006.

42. 7. februarja 2007 je Okrožno sodišče v Mariboru opravilo obravnavo in istega dne odločilo o stikih. M. P. se obravnave ni udeležila; je pa sodišče obvestila, da P. ne želi imeti stikov s pritožnikom. Sodišče je odločilo, da sme pritožnik obiskati P. vsak drugi teden, tako da pride ponjo na dom M. P. Sodišče je ugotovilo, da P. nima objektivnih razlogov za zavračanje stikov z očetom in da je nanjo vplival negativni odnos M. P. do pritožnika. Grajal je tudi ravnanje M. P. in njen »nesodelovalni odnos«.

43. M. P. se je zoper odločbo o stikih pritožila.

44. 5. julija 2007 je Okrožno sodišče v Mariboru na pritožnikov predlog izdalo začasno odredbo in določilo stike s P. vsak drugi teden, pri čemer naj bi jo pritožnik enkrat mesečno obiskal na naslovu v Avstriji, enkrat pa naj bi P. obiskala njega v Sloveniji. Po ugovoru M. P., v katerem je navedla, da ni pripravljena voziti P. v Slovenijo, je Okrožno sodišče v Mariboru 21.

januarja 2008 spremenilo začasno odredbo tako, da so bili obiski le v Gradcu. M. P. je bilo naloženo, da mora spoštovati določbe odredbe, za vsako kršitev je bila zagrožena kazen v višini 200 evrov.

45. 1. septembra 2007 je pritožnik videl P. prvič po več kot devetih letih. Ponovno sta se srečala 6. oktobra 2007. P. je s tega srečanja odšla po manj kot eni uri, nato pa se s pritožnikom ni več želela srečati, čeprav se je ta poskušal z njo srečati vsaj še dvakrat.

46. 15. maja 2008 je Višje sodišče v Mariboru zavrnilo pritožbo, ki jo je M. P. vložila zoper odločbo o stikih z dne 7. februarja 2007. Odločba je postala pravnomočna.

47. Medtem je pritožnik od aprila do junija 2008 petkrat predlagal izrek denarne kazni M. P. zaradi nespoštovanja začasne odredbe (3. april 2008, 15. april 2008, 23. april 2008, 16. maj 2008 in 11. junij 2008).

48. 12. junija 2008 je pritožnik že šestič predlagal izrek denarne kazni M. P. 11. septembra 2008 je Okrožno sodišče v Mariboru strankama pojasnilo, da je postopek pravnomočno končan in da je za odločitev o izvršbi odločbe o stikih pristojno Okrajno sodišče v Mariboru. Okrožno sodišče je pritožnikov ponovni predlog za izrek kazni 3. oktobra 2008 odstopilo Okrajnemu sodišču v Mariboru. Pritožnik je nato tak predlog vložil še trikrat, in sicer 29. decembra 2008, 25. marca 2009 in 27. marca 2009.

49. Medtem je 10. februarja 2009 pritožnik vložil nadzorstveno pritožbo na podlagi Zakona o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (v nadaljnjem besedilu: zakon iz leta 2006), da bi pospešil postopek izvršbe.

50. 3. marca 2009 je Okrajno sodišče v Mariboru izreklo M. P. denarno kazen v višini 600 evrov zaradi neizpolnjevanja odločbe o stikih. 4. marca 2009 je predsednik Okrajnega sodišča v Mariboru glede postopka v zvezi z zakonom iz leta 2006 obvestil pritožnika o sklepu, sprejetem dan prej. 1. aprila 2009 je pritožnik odgovoril, da ni bila rešena še nobena druga njegova zahteva.

51. M. P. se je zoper sklep o denarni kazni pritožila, Višje sodišče v Mariboru pa ga je 28. julija 2009 razveljavilo z obrazložitvijo, da bi bilo M. P. najprej treba določiti primeren rok za izpolnitev obveznosti iz odločbe o stikih. 23. aprila 2010 je Okrajno sodišče v Mariboru pozvalo pritožnika k dopolnitvi predloga za izrek denarne kazni. Na podlagi tega predloga je bil 2. novembra 2010 izdan nov sklep, ki je odredil M. P., da omogoči stike pritožnika s P., sicer bo morala plačati kazen v višini 500 evrov. M. P. se je zoper sklep pritožila.

52. 4. septembra 2012 je Okrajno sodišče v Mariboru razveljavilo vsa do takrat opravljena izvršilna dejanja in zavrnilo pritožnikov predlog za izvršbo z utemeljitvijo, da so za odločitev o stikih, ki naj bi se izvajali v Avstriji, pristojna avstrijska sodišča.

B. Avstrijske oblasti odvzamejo pritožnikove pravice do stikov

53. 30. septembra 2008 je P. na Okrožno sodišče v Gradcu – zahod vložila predlog za odvzem pritožnikovih pravic do stikov.

54. 11. novembra 2008 je P. pred okrajnim sodiščem izjavila, da pritožnik med njenim bivanjem v Avstriji ni želel imeti stikov z njo in je nikoli ni poskušal videti. Zatrjevala je tudi, da je sodno odločbo o stikih dobil šele leta 2007. Prišlo je do dveh obiskov. Ker pa je kritiziral M. P., je odklonila vse nadaljnje stike z njim, kar mu je že večkrat povedala. P. je rekla, da z očetom ni povezana in da se boji, da bi jo odpeljal v Slovenijo.

55. Avstrijske oblasti so zaprosile za pravno pomoč, zato je pritožnik dal izjavo pred Okrožnim sodiščem v Mariboru. 27. marca 2009 je Okrožno sodišče v Gradcu – zahod odvzelo njegove pravice do stikov. Ugotovilo je, da je P. ves čas izražala željo, da ne bi imela stikov s pritožnikom, in sklenilo, da stiki proti njeni volji ne bi bili v njeno korist. Sodišče je ugotovilo tudi, da M. P. ni ovirala stikov in da je pritožnik v postopku izjavil, da bo spoštoval željo P., da nima stikov z njim.

56. 31. avgusta 2009 je Deželno civilno sodišče v Gradcu zavrnilo pritožnikovo pritožbo, ker ni ugotovilo znakov, da bi M. P. vplivala na P. ali da ta svojih želja ne bi izražala prostovoljno.

C. Postopek za določitev mesečne preživnine pred avstrijskimi oblastmi

57. 21. junija 2008 je M. P. predlagala Okrožnemu sodišču v Gradcu – zahod, da zviša mesečno preživnino za otroka s 137 na 250 evrov zaradi večjih potreb P. in tudi življenjskih stroškov, ki so se zvišali od leta 1997, ko sta s pritožnikom sklenila dogovor o preživnini.

58. 12. februarja 2009 je sodišče, ob upoštevanju gmotnega stanja obeh staršev, zahtevku M. P. ugodilo.

59. 7. avgusta 2009 je pritožbo, ki jo je vložil pritožnik, Okrožno sodišče za civilne zadeve v Gradcu zavrnilo.

60. V postopku je pritožnik poslal sodiščem v Gradcu več dopisov, v katerih se je pritoževal, da so sodna pisanja v nemščini, ki je ne razume, in zahteval, da naj o zadevi odločijo slovenske oblasti.

II. UPOŠTEVANI DOMAČA ZAKONODAJA IN PRAKSA

A. Haaška konvencija o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok

61. Ustrezne določbe Haaške konvencije z dne 25. oktobra 1980 o civilnopravnih vidikih mednarodnega protipravnega odvzema otrok (v nadaljnjem besedilu: haaška konvencija) določajo:

1. člen

»Cilji te konvencije so:

(a) zagotoviti čimprejšnjo vrnitev otrok, ki so bili nezakonito odpeljani ali zadržani v kakšni pogodbenici;

(b) zagotoviti, da se pravice do skrbi za otroka in osebnih stikov z njim po zakonu ene izmed pogodbenic dejansko spoštujejo v drugi pogodbenici.«

8. člen

»Katera koli oseba, inštitucija ali drugo telo, ki trdi, da je bila s tem, ko je bil otrok odpeljan ali zadržan, kršena pravica do skrbi zanj, se lahko obrne na centralni izvršilni organ države, v kateri je otrokovo stalno prebivališče, ali na centralni izvršilni organ katere koli druge pogodbenice za pomoč pri zagotovitvi vrnitve otroka.

...«

21. člen

»Prošnja za sklenitev sporazuma za organiziranje ali zagotovitev učinkovitega uveljavljanja pravice do osebnih stikov z otrokom se lahko vloži pri centralnih izvršilnih organih pogodbenic enako kot prošnja za vrnitev otroka.

Centralni izvršilni organi morajo spoštovati obveznosti o sodelovanju, določene v 7. členu, da bi se kar najmanj ovirala pravica do osebnih stikov z otrokom in izpolnili vsi pogoji, od katerih je lahko odvisno uveljavljanje teh pravic. Centralni izvršilni organi ukredujejo vse, kar je mogoče, da se odpravijo vse ovire pri uveljavljanju teh pravic.

Centralni izvršilni organi lahko neposredno ali po posrednikih dajo pobudo ali pomagajo, da se začne postopek za organiziranje ali varstvo teh pravic in zagotovitev pogojev, od katerih je lahko odvisno njihovo uveljavljanje.«

29. člen

Ta konvencija ne onemogoča nobeni osebi, instituciji ali telesu, ki trdi, da je bila kršena pravica do skrbi za otroka ali osebnih stikov z njim po 3. ali 21. členu, da se s prošnjo obrne neposredno na sodne ali upravne organe pogodbenice, ne glede na to, ali je to predvideno s to konvencijo ali ne.

62. Obrazložitevno poročilo k haaški konvenciji, ki ga je pripravila Elisa Pérez - Vera in leta 1982 objavila Haaška konferenca o zasebnem mednarodnem pravu (HCCH), v zvezi z 29. členom navaja, da je cilj konvencije zagotoviti dodatne načine za pomoč osebam, ki so jim kršene pravice do skrbi ali stikov. Te osebe lahko naslovijo prošnjo neposredno na centralni izvršilni organ, kakor predvideva konvencija, ali začnejo ustrezen postopek pred oblastmi države, v kateri je otrok. Kadar imajo prosilci na voljo možnost neposredne tožbe pred pristojnimi oblastmi, se lahko odločijo vložiti vlogo »po določbah haaške konvencije ali ne«. Obrazložitevno poročilo pravi, da v tem primeru oblasti niso dolžne uporabiti določb konvencije, razen če niso vnesene v njihovo zakonodajo.

B. Uredba Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003

63. Ustrezne določbe Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (v nadaljnjem besedilu: uredba Bruselj IIa), ki se nanašajo na izvršljivost nekaterih sodnih odločb o pravici do stikov in nekaterih sodnih odločb o vrnitvi otroka, se glasijo:

40. člen (področje uporabe)

»1. Ta oddelek se uporablja za:

(a) pravico do stikov z otrokom;

in

(b) vrnitev otroka, ki je določena v sodni odločbi, izrečeni v skladu s členom 11(8).

...«

41. člen (pravica do stikov z otrokom)

»1. Pravica do stikov z otrokom iz člena 40(1)(a), priznana v izvršljivi sodni odločbi, izrečeni v državi članici, se prizna in je izvršljiva v drugi državi članici, ne da bi bila potrebna razglasitev izvršljivosti in brez možnosti nasprotovanja njenemu priznanju, če je bilo o sodni odločbi v državi članici izvora izdano potrdilo v skladu z odstavkom 2.

Celo kadar nacionalno pravo za odločbo o pravici do stikov ne predvideva izvršljivosti po samem zakonu, lahko sodišče izvora odloči, da je sodna odločba izvršljiva ne glede na možnost pravnega sredstva.

2. Sodnik izvora izda potrdilo na standardnem obrazcu iz Priloge III (potrdilo o pravici do stikov), navedeno v odstavku 1, le če:

(a) v primeru, da je bila izdana zamudna sodna odločba, je bilo stranki, ki se ni spustila v postopek, vročeno pisanje o začetku postopka ali enakovredno pisanje pravočasno in na tak način, da bi lahko pripravila obrambo, ali če je bilo ugotovljeno, da se ta stranka, ki ji je bilo to pisanje vročeno, vendar ne ob upoštevanju teh pogojev, nedvoumno strinja s sodno odločbo;

(b) so vse zadevne stranke imele možnost biti zaslišane;

in

(c) je bila otroku dana možnost biti zaslišan, razen če se je smatralo, da zaslišanje ni primerno zaradi otrokove starosti ali zrelosti.

Potrdilo se izpolni v jeziku, v katerem je sestavljena sodna odločba.

3. Kadar pravica do stikov z otrokom v trenutku izdaje sodne odločbe vključuje čezmejni element, se potrdilo izda po uradni dolžnosti, ko postane sodna odločba izvršljiva, četudi le začasno. Če se čezmejni element pojavi naknadno, se izda potrdilo na zahtevo ene od strank.«

Slovenska zakonodaja in praksa

1. Družinska zakonodaja, ki je veljala v tistem času

64. Povzetek ustreznega notranjega prava je v 63. do 71. odstavku sodbe Sodišča v zadevi *Eberhard in M. proti Sloveniji* (št. 8673/05 in 9733/05, 1. december 2009).

2. Pravila o vročanju uradnih dokumentov odsotnim strankam in strankam, ki živijo v tujini

(a) Ustrezna pravila po upravnem postopku

65. Do 1. maja 2004 so bili za odločanje o stikih med otrokom in tistim od staršev, ki mu vzgoja in varstvo nista bila dodeljena, pristojni centri za socialno delo, ki so morali postopek voditi po določbah upravnega postopka. 1. aprila 2000 je prenehal veljati Zakon o splošnem upravnem postopku iz leta 1956, nadomestil ga je novi Zakon o splošnem upravnem postopku (v nadaljnjem besedilu: ZUP); vendar se vsebina ustreznih določb v času, ki se nanaša na obravnavano zadevo, ni spremenila.

66. 89. člena ZUP določa, da stranko, ki je v tujini, lahko zastopa odvetnik, ki se mu vročajo dokumenti zanjo, ali pa stranka imenuje pooblaščenca za vročitev. Kadar je stranka ali njen odvetnik v tujini, a v državi nima pooblaščenca, mu mora pristojni upravni organ ob vročitvi prvega dokumenta naložiti, da imenuje pooblaščenca za vročitev. Če v danem roku ne bo sam imenoval pooblaščenca, ga po uradni dolžnosti postavi upravni organ.

67. Po določbah 92. člena ZUP opravlja vročanje dokumentov fizičnim in pravnim osebam v tujini Ministrstvo za zunanje zadeve, če ni v mednarodnih pogodbah določeno drugače. Izpiski iz matičnih knjig, spričevala, potrdila in drugi na zahtevo stranke izdani spisi se lahko na zahtevo slovenskega državljana, ki živi v tujini, vročajo neposredno, vsi drugi spisi pa se jim vročajo po konzularnih in diplomatskih predstavništvih.

(b) Ustrezna pravila o pravnem postopku

68. Po zakonskih spremembah, s katerimi je pristojnost odločanja o stikih med otroki in starši, ki jim vzgoja in varstvo nista bila dodeljena, 1. maja 2004 prešla na sodišča, se o teh vprašanih odloča v nepravdnem civilnem postopku. V zvezi z vročanjem pisanj strankam se po analogiji uporablja Zakon o pravnem postopku (v nadaljnjem besedilu: ZPP).

69. Podobno kakor pravila o upravnem postopku tudi 146. člen ZPP določa, da sodišče stranki, ki v Sloveniji nima pooblaščenca, ob prvi vročitvi pisanj naloži, da imenuje pooblaščenca za sprejemanje pisanj v Sloveniji. Če ga stranka ne imenuje, sodišče imenuje začasnega zastopnika za sprejemanje pisanj.

70. 135. člen ZPP določa, da se vročitev pisanj osebam, ki živijo v tujini, praviloma opravi po diplomatski poti. Če naj se pisanje vroči slovenskemu državljanu v tujini, se lahko opravi vročitev po pristojnem konzularnem predstavniku ali diplomatskem predstavniku Republike Slovenije, ki opravlja konzularne zadeve v tisti tuji državi. Taka vročitev je veljavna le tedaj, če je tisti, ki naj se mu pisanje vroči, tega pripravljen sprejeti.

3. Izvršilni postopek v zadevah varstva in vzgoje otrok ter ureditve stikov

71. V skladu z Zakonom o izvršbi in zavarovanju (v nadaljnjem besedilu: ZIZ) izda sodišče v zadevah glede varstva in vzgoje otrok ali osebnih stikov z otroki sklep o izvršbi in ob tem določi rok, v katerem mora starš izpolniti svojo obveznost. Določa tudi kazen, če starš svoje obveznosti ne izpolni v določenem roku (238.f člen v povezavi z 226. členom ZIZ).

72. V izjemnih in posebej utemeljenih primerih, ko je to nujno za zagotovitev varstva otrokove koristi, izvršba z izrekom denarne kazni pa ni bila uspešna, sodišče dovoli opraviti izvršbo tako, da se staršu, ki ne izpolnjuje svoje obveznosti, otrok odvzame, zato da se drugemu staršu omogoči uresničevanje pravice do skrbi ali stikov (238.e člen in drugi odstavek 238.f člena ZIZ). Če izvršitelj ugotovi, da otrok nasprotuje stikom s staršem, lahko odstopi od oprave izvršilnega dejanja. Prav tako lahko sodišče izvršbo odloži tudi, če je pred pristojnim organom sprožen postopek za spremembo odločbe o osebnih stikih in če ugotovi, da bi bila izvršba v nasprotju z varstvom otrokovih koristi.

4. Pravna sredstva pri nerazumno dolgih postopkih

(a) Upravni postopek

73. Zakon o upravnem sporu iz leta 1997, ki je veljal v času obravnavane zadeve, v 26. členu določa, da ima stranka pravico obrniti se s svojo zahtevo na organ druge stopnje, če o njeni zahtevi ni izdana odločba v dveh mesecih ali pa v krajšem, s posebnim predpisom določenem roku. Če pritožbeno sodišče v dveh mesecih ali v krajšem, z zakonom določenem roku ne izda odločbe o zahtevi ali strankini pritožbi zoper odločbo prve stopnje, sme stranka vložiti novo tovrstno zahtevo. Če zahteva ali pritožba ni rešena v nadaljnjih sedmih dneh, sme stranka sprožiti upravni spor pred upravnim sodiščem zaradi nesprejetja odločitve v predpisanem roku (molk organa).

(b) Sodni postopek

74. Zakon o varstvu pravice do sojenja brez nepotrebnega odlašanja (v nadaljnjem besedilu: zakon iz 2006) je začel veljati 1. januarja 2007. Velja za stranke v sodnih postopkih, udeležence po zakonu, ki ureja nepravdni postopek, in oškodovance v kazenskem postopku. V skladu z zakonom iz leta 2006 lahko stranka za pospešitev postopka uporabi nadzorstveno

pritožbo in rokovni predlog. Poleg teh pospešitvenih pravnih sredstev zakon iz leta 2006 predvideva možnost pridobitve zadoščenja s kompenzacijskim pravnim sredstvom, in sicer z vložitvijo odškodninskega zahtevka. V zvezi s kompenzacijskim pravnim sredstvom zakon iz leta 2006 določa, da morata biti za to, da stranka lahko vloži odškodninski zahtevek, izpolnjena dva kumulativna pogoja. Prvič, med postopkom je moral pritožnik uspešno uporabiti nadzorstveno pritožbo ali vložiti rokovni predlog, ne glede na izid. Drugič, postopek je moral biti končan.

5. Odškodnina zaradi protipravnega ravnanja države

75. 26. člen ustave določa, da ima oseba, ki je utrpela škodo zaradi nezakonitega ravnanja javnega uslužbenca, pravico do nadomestila te škode. V skladu s 179. členom obligacijskega zakonika lahko odškodninsko tožbo vloži vsak, ki je utrpel nepremoženjsko škodo zaradi, med drugim, kršitve svojih osebnostnih pravic, med katere spada tudi pravica do družinskega življenja. Poleg tega je v skladu s 134. členom tega zakonika mogoče vložiti zahtevo za prenehanje dejanj, ki kršijo človekove osebnostne pravice, vključno s pravico do spoštovanja njegovega/njenega zasebnega in družinskega življenja.

76. V zvezi z odločitvami domačih sodišč o zatrjevanih kršitvah pravice do družinskega življenja je vrhovno sodišče s sodbo z opr. št. II Ips 773/2009 zavrnilo predlog za revizijo, ki ga je pritožnik vložil v zvezi z zavrnitvijo odškodninskega zahtevka za zatrjevano protipravno ravnanje pristojnega centra za socialno delo, ki na njegovo zahtevo ni izdalo odločbe o stikih s hčerko. Vrhovno sodišče je menilo, da pritožniku starševske pravice niso bile odvzete, prav tako nikoli ni bila izdana nobena formalna odločitev, ki bi mu stike s hčerko prepovedala, zato zgolj zatrjevana opustitev pristojnega organa ni preprečila uresničevanja njegove pravice do stikov. Pritožnik prav tako ni uporabil pospešitvenih pravnih sredstev, ki so mu bila na voljo v upravnem postopku.

77. S sodbama z opr. št. II Cp 1349/2011 in II Cp 2168/2011 je Višje sodišče v Ljubljani deloma potrdilo odločitve nižjih sodišč o dodelitvi odškodnine za nepremoženjsko škodo strankam, to je otrokom, ki so zaradi kršitve pravice do spoštovanja družinskega življenja trpeli duševne bolečine. Sodišča so ugotovila, da je bilo v postopkih dodeljevanja otrok v vzgojo in varstvo narejenih več postopkovnih in vsebinskih napak. Te napake je sodišče preučilo po splošnih pravilih civilnega prava (179. člen obligacijskega zakonika), medtem ko je zamude obravnavalo po zakonu iz leta 2006 in po merilih Sodišča glede zahteve po razumnem trajanju.

6. Polnoletnost

78. Po 117. členu Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih roditeljska pravica preneha, ko otrok dopolni osemnajst let (s

polnoletnostjo), če mladoletnik pred polnoletnostjo sklene zakonsko zvezo in v drugih primerih, ko zakon določa, da otrok pridobi popolno poslovno sposobnost pred polnoletnostjo.

PRAVO

I. ZATRJEVANA KRŠITEV 8. ČLENA KONVENCIJE

79. Pritožnik se je po 8. in 13. členu konvencije ter 4. in 5. členu protokola št. 7 h konvenciji pritožil, da so mu slovenske in avstrijske oblasti preprečile uživanje družinskega življenja s hčerko. Zatrjeval je, da so zamude v postopkih, ki so jih vodile slovenske oblasti, in poznejše neizvrševanje odločbe o stikih delno povezane z nepripravljenostjo avstrijskih oblasti za sodelovanje; slednje poleg tega niso spoštovale pravnomočnosti odločbe o stikih, ki jo je izdalo slovensko sodišče, niti dogovora o preživnini, sklenjenega v Sloveniji.

80. Obe vladi sta te trditve izpodbijali.

81. Sodišče meni, da je ta pritožnikov očitok treba preučiti le po 8. členu konvencije, ki se glasi:

»1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, svojega doma in dopisovanja.

/.../«

A. Pritožba proti Sloveniji

1. Sprejemljivost

(a) Status žrtve pritožnikovih otrok

82. Pritožnik je vložil pritožbo tudi v imenu hčerke P. in treh otrok iz drugih zvez, ki po njegovem mnenju niso mogli uživati družinskega življenja s polsestro.

83. Slovenska vlada se o tem ni izrekla.

84. Sodišče je že presodilo, da je pristojno za odločanje o vprašanju sprejemljivosti na podlagi statusa žrtve in torej to vprašanje lahko postavi na lastno pobudo (glej *R. P. in drugi proti Združenemu kraljestvu*, št. 38245/08, 47. odstavek, 9. oktober 2012). Sodišče v zvezi s statusom žrtve P. ugotavlja, da je ob vložitvi pritožbe v tej zadevi na Sodišče obstajalo navzkrižje interesov med pravico pritožnika do stikov in pravico P. do spoštovanja njenega zasebnega življenja, saj je predlagala, da se očetu začasno odvzame pravica do stikov z njo (glej 53. do 56. odstavek). Tudi če navzkrižje njunih interesov pritožniku ni preprečevalo, da je na začetku

postopka deloval v imenu P., je P. po domači zakonodaji 14. decembra 2011 postala polnoletna (osemnajst let), s čimer je pritožnikova roditeljska pravica prenehala. Ker ni pisne potrditve P., da želi ostati pri pritožbi, Sodišče ugotavlja, da je ni mogoče šteti za žrtev po konvenciji (glej *Raw in drugi proti Franciji*, št. 10131/11, 53. odstavek, 7. marec 2013, in *Lautsi in drugi proti Italiji* [VS], št. 30814/06, 1. odstavek, ESČP 2011 (izvlečki)).

85 Poleg tega pritožnik za druge tri otroke, v imenu katerih se je tudi pritožil na Sodišče, razen imen ni predložil nobenih drugih podatkov. Ni povedal niti, ali je užival družinsko življenje z njimi. Sodišče ugotavlja, da se postopki določitve stikov in postopki izvršbe niso nanašali na te otroke ter da pritožnik v njihovem imenu nikoli ni zahteval stikov s P. Glede na navedeno Sodišče ugotavlja, da v tem postopku nimajo statusa žrtve.

(b) Ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev

(i) Navedbe strank

86. Vlada je trdila, da pritožnik ni izčrpal notranjepravnih sredstev, ki so mu bila na voljo v zvezi s pritožbami, ki jih je naslovil na Sodišče. Prvič, lahko bi se pritožil zoper zavrnitev predloga za izvršitev odločbe o stikih, izdano v upravnem postopku za določitev stikov (glej 30. odstavek).

87. Drugič, vlada je poudarila, da pritožnik ni izčrpal notranjepravnih sredstev, ki so mu bila na voljo v zvezi z zamudami v postopku. V upravnem postopku za določitev stikov bi se pritožnik namreč lahko pritožil na pritožbeni organ (ministrstvo), če prvostopenjski organ o njegovem predlogu za določitev stikov ni odločil v dveh mesecih. Če nato ministrstvo o zadevi ali pritožnikovi pritožbi ne bi odločilo v dveh mesecih, bi lahko zaradi nesprejetja odločitve v predpisanem roku (molk organa) vložil tudi tožbo na upravno sodišče. Glede sodnih postopkov določitve stikov je vlada navedla, da bi pritožnik po 1. januarju 2007 lahko vložil pospešitvena pravna sredstva (nadzorstvena pritožba in glede na odločitev o pritožbi tudi rokovni predlog) po zakonu iz leta 2006. Vendar je pritožnik nadzorstveno pritožbo v sodnem postopku vložil šele 11. februarja 2009. Vlada meni tudi, da je imel pritožnik še možnost vložiti zahtevo za pravično zadoščenje v zvezi s trajanjem postopka izvršbe pred sodiščem. Pritožba je bila torej prenehljena.

88. Vlada je tudi zatrdila, da bi pritožnik lahko vložil civilno odškodninsko tožbo proti državi za nepremoženjsko škodo, ki naj bi jo utrpel zaradi zatrjevanje kršitve pravice do spoštovanja družinskega življenja. Da bi vlada podprla navedbo, je priložila enajst odločitev, ki se nanašajo na vrsto različnih pravic, tudi na pravico do spoštovanja družinskega življenja, priznanih kot »osebne pravice«, ki lahko povzročijo duševno trpljenje in upravičujejo plačilo odškodnine.

89. Vlada je trdila, da je pritožnik pritožbo v delu, ki se nanaša na sodni postopek izvršbe, na Sodišče vložil, ko je ta postopek še potekal na prvi stopnji.

90. Pritožnik je odgovoril, da je za pomoč pri pridobitvi dostopa do hčerke zaprosil več različnih institucij, na primer varuha človekovih pravic, Ministrstvo za pravosodje in ministrstvo. Ker domačim oblastem ni uspelo izvršiti odločbe o stikih, ni videl druge možnosti, kot da se pritoži na Sodišče. Poleg tega je menil, da so domače oblasti petnajst let neprekinjeno kršile njegovo pravico do spoštovanja družinskega življenja. Pritožnik je trdil, da bi civilna odškodninska tožba postopke le podaljšala za deset let dodatnih pravnih sporov. Na koncu je opozoril, da je Sodišče pogosto poudarilo, da je treba pravilo o izčrpanju uporabiti z nekaj prožnosti in brez odvečnega formalizma.

(ii) *Presoja Sodišča*

91. Splošna načela glede izčrpanja notranjepravnih sredstev so navedena v zadevi *Sejdović proti Italiji* ([VS], št. 56581/00, 43.–46. odstavek, ESČP 2006-II). Sodišče bo ta načela uporabilo za nekatere pravne poti, ki jih pritožnik v zvezi s pritožbami zaradi zamud pri izdaji odločbe o stikih in zaradi njene neizvršitve menda ni uporabil. V tej zvezi se Sodišče strinja s pritožnikom, da pravilo izčrpanja notranjepravnih sredstev ni uporabljeno niti absolutno niti samodejno: pri preverjanju, ali je bilo pravilo spoštovano, je treba nujno upoštevati posebne okoliščine posameznega primera. To med drugim pomeni, da mora Sodišče stvarno upoštevati ne le obstoj formalnih pravnih sredstev, ki so na voljo v pravnem sistemu države pogodbenice, temveč tudi splošne okoliščine, v katerih delujejo, pa tudi osebne okoliščine pritožnika (glej med drugim *Akdivar in drugi proti Turčiji*, 16. september 1996, 66. odstavek ter 68. in 69. odstavek, poročila 1996-IV; in nedavno *Kurić in drugi proti Sloveniji* [VS], št. 26828/06, 286. odstavek, 26. junij 2012).

92. Prvič, glede zavrnitve pritožnikovega predloga za izvršitev odločbe o stikih z dne 5. oktobra 2000 Sodišče ugotavlja, da je bila odločba razglašena za neizvršljivo, ker v njej ni bil naveden kraj stikov med pritožnikom in P. Poleg tega je ni bilo mogoče dopolniti s potrebnimi podatki, preden je ministrstvo odločilo o pritožbi P. (glej 30. odstavek). Odločba je bila pozneje odpravljena in zadeva vrnjena CSD v ponovno odločanje, zato Sodišče ne ve, kako in kdaj bi pritožnik lahko dejansko dosegel njeno izvršitev.

93. V zvezi z ugovorom vlade glede izčrpanja pravnih sredstev, ki so na voljo v primerih nepotrebne odlašanja, Sodišče ponovno poudarja, da je v zadevah, ki se nanašajo na razmerje starša z otrokom, treba odločati z izjemno skrbnostjo, saj časovno oddaljevanje lahko povzroči, da se o zadevi odloči *de facto* (glej med drugim *Hoppe proti Nemčiji*, št. 28422/95, 54. odstavek, 5. december 2002, in *Süß proti Nemčiji*, št. 40324/98, 100.

odstavek, 10. november 2005), pri tem pa obstaja nevarnost, da družinskih vezi nikoli več ne bo mogoče (ponovno) vzpostaviti. Sodišče je že večkrat ugotovilo, da se pravna sredstva, ki jih je uvedel zakon iz 2006, izrecno nanašajo na pravico, da se neka zadeva obravnava v razumnem roku v smislu prvega odstavka 6. člena konvencije, in se ne nanašajo na primere, ko se zamuda preučuje v povezavi z vmešavanjem države v pritožnikove pravice po 8. členu (glej *Gobec proti Sloveniji*, št. 7233/04, 118. odstavek, 3. oktober 2013, in tam navedene sklice). To ugotovitev potrjujeta dve zadevi iz domače sodne prakse, ki ju je predložila vlada (glej 77. odstavek), v katerih je bila odškodnina dodeljena za kršitev pravice do spoštovanja družinskega življenja. V teh zadevah so bile zamude obravnavane kot ločena pritožba v skladu z merili, ki veljajo za presojo razumnega trajanja postopka v smislu prvega odstavka 6. člena.

94. Vendar Sodišče praviloma ne izključuje morebitne dolžnosti pritožnikov, da ne glede na stroge procesne zahteve, ki so zavezujoče za domače oblasti v zvezi z odnosi med staršem in otrokom, uporabijo pravna sredstva, katerih namen je pospešiti združitev z njihovimi otroki, saj so za vodenje in smer pravnega postopka odgovorni predvsem tožniki ali upravičenci. Sodišče je s tem v zvezi že menilo, da gre v takih postopkih prav za vprašanje pravic in obveznosti staršev, zato za normalen potek dogodkov skoraj ni mogoče pogrešati njihove dejavne udeležbe; 8. člen zahteva, da starši sodelujejo v postopkih, ki se nanašajo na otroke, s čimer se zagotovi varovanje njihovih koristi (glej *Glaser proti Združenemu kraljestvu*, št. 32346/96, 70. odstavek, 19. september 2000). Vlada ni predložila nobenega primera domače sodne prakse, ki bi pokazal, kako delujejo pospešitvena pravna sredstva, ki jih je navedla, predvsem v okoliščinah obravnavane zadeve, ki so od oblasti zahtevale zelo hiter odziv (glej *Prodělalová proti Češki*, št. 40094/08, 52. odstavek, 20. december 2011, in *mutatis mutandis Eberhard in M. proti Sloveniji*, št. 8673/05 in 9733/05, 107. odstavek, 1. december 2009). Ker primerov sodne prakse ni, Sodišče ni prepričano, da je pravna sredstva, na katera se je vlada sklicevala, mogoče šteti za učinkovita po prvem odstavku 35. člena konvencije.

95. V zvezi s pritožnikovo možnostjo, da bi od države v pravnem postopku zahteval odškodnino zaradi škode, ki jo je utrpel v postopku določitve stikov in izvrševanja odločbe, Sodišče ugotavlja, da je jedro pritožnikove trditve očitek, da oblasti dolgo niso sprejele učinkovitih ukrepov, ki bi mu omogočili stike s hčerko. Pritožnikove pritožbe se torej ne nanašajo na nobeno posamezno napako v postopku ali napačno uporabo materialnega prava, temveč na skupno trajanje postopkov določitve stikov in postopka izvršbe. Ob upoštevanju domačih sodb, v katerih so bile zamude obravnavane kot ločena pritožba v skladu z merili, ki veljajo za presojo razumnega trajanja postopka v smislu 1. odstavka 6. člena (glej 77. odstavek zgoraj), in stališča vrhovnega sodišča, da država ni odgovorna za

škodo, če tako kot v pritožnikovem primeru ne gre za odvzem starševskih pravic ali prepoved stikov (glej 76. odstavek zgoraj), se Sodišče ne more strinjati z vladno trditvijo, da bi bila civilna odškodninska tožba učinkovito pravno sredstvo za pritožnikove pritožbe. Prav tako je Sodišče že presodilo, da zgolj odškodnina ni zadostno pravno sredstvo za popravo kršitev, izhajajočih iz dolgotrajnih postopkov, ki lahko vplivajo na pritožnikovo družinsko življenje (glej *Macready proti Češki*, št. 4824/06 in 15512/08, 48. odstavek, 22. april 2010, in *Bergmann proti Češki*, št. 8857/08, 45. odstavek, 27. oktober 2011).

96. Glede na predolgo trajanje postopkov, ki ga je pritožnik doslej že prenašal pri določitvi stikov in postopku izvršbe, mu po mnenju Sodišča ni mogoče očitati, da je pritožbo vložil na Sodišče, ko je postopek izvršbe še tekel (glej med drugim *Guillemín proti Franciji*, 21. februar 1997, 50. odstavek, Poročila o sodbah in sklepah 1997-I).

97. Ugovor vlade o neizčrpanju notranjepravnih sredstev je treba torej zavrniti.

(c) Ugovor vlade o neskladnosti s pravilom šestih mesecev

98. Vlada je navedla, da je sodna odločba o določitvi stikov postala pravnomočna 15. maja 2008, s tem je bil sodni postopek določitve stikov končan. Ker je pritožnik vložil pritožbo na Sodišče 23. marca 2009, je vlada menila, da je bila pritožba prepozna v delu, ki se nanaša na upravne in sodne postopke določitve stikov. Trdila je, da izvršilnega postopka ni mogoče šteti niti za fazo postopka določitve stikov niti za pravno sredstvo v isti zadevi, saj se ta dva postopka po namenu bistveno razlikujeta. Poleg tega bi od izdaje odločbe o stikih in predlogom za izvršbo lahko minilo več let.

99. Pritožnik je poudaril, da so bila njegova petnajstletna prizadevanja za ponovno vzpostavitev stikov s P. neuspešna, njegove pravice do stikov pa neprestano kršene zaradi neustreznega odziva slovenskih oblasti. Ni jim uspelo izvršiti lastnih sodb, s tem pa pritožniku niso zagotovile možnosti, da bi redno obiskoval hčerko.

100. Sodišče ugotavlja, da so bili pritožnikovi očitki v bistvu usmerjeni proti domnevni premajhni zavzetosti domačih oblasti za obravnavanje zadeve. Nanašali so se na upravni in sodni postopek določitve stikov ter na poznejši postopek izvršbe, zaradi katerih je svojo hčer od aprila 1998 do 27. marca 2009, ko so mu avstrijske oblasti odvzele pravico do stikov, lahko obiskal le dvakrat leta 2007 (glej 45. odstavek zgoraj). Pritožnikov cilj je bil v obeh postopkih, to je v postopku določitve stikov in v postopku izvršbe, enak, prizadeval si je dobiti dostop do P. in s tem uveljaviti pravico do spoštovanja družinskega življenja. Pritožnik je nekatere predloge za izvršbo vložil celo pred pravnomočnostjo odločbe o stikih (glej 47. in 48. odstavek zgoraj). Sodišče meni, da jih je zato treba obravnavati kot podaljšanje postopka določitve stikov. V tej luči in ker je treba po 8. členu postopek odločanja v zadevah, ki se nanašajo na razmerje med starši in otroki,

preučiti celovito (glej *Sommerfeld proti Nemčiji* [VS], št. 31871/96, 66. odstavek, ECHR 2003-VIII (izvlečki)), Sodišče ne more sprejeti vladne utemeljitve, da je treba postopka obravnavati ločeno.

101. V skladu s tem je treba ugovor vlade o neskladnosti s šestmesečnim rokom zavrniti.

(d) Sklep

102. Sodišče ugotavlja, da pritožnikova pritožba po 8. členu ni očitno neutemeljena v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije. Prav tako ugotavlja, da ni nesprejemljiva niti iz kakšnih drugih razlogov. Zato jo je treba razglasiti za sprejemljivo.

2. Utemeljenost

(a) Navedbe strank

103. Pritožnik je zatrjeval, da zaradi izjemo počasnega napredovanja postopka določitve stikov, ki se je začel februarja 1998 in v katerem so oblasti potrebovale več kot devet let, da so izdale izvršljivo odločbo o stikih, ves ta čas ni mogel obiskati hčerke P., ki je živela v Avstriji in katere naslov je bil zaradi materine nepripravljenosti sodelovati vrsto let neznan. Poleg tega je neustrezen odziv izvršilnih oblasti povzročil dodatno zamudo pri ponovni vzpostavitvi stikov s P., ki je bila pod maminim vplivom in je na koncu odklonila vsak stik z njim. Pritožnik je v odgovoru na vladno stališče trdil, da bi morale domače oblasti uporabiti ustrezne mednarodne instrumente, na primer haaško konvencijo ali uredbo Bruselj IIa, ki jim nalagata dolžnost zagotoviti vrnitev otroka, ki je bil protipravno odpeljan iz države pogodbenice, ter učinkovito uresničevati pravice do skrbi in dostopa v drugi državi pogodbenici.

104. Pritožnik je navajal sodno prakso Sodišča in poudaril, da bi morale domače oblasti po 8. členu konvencije sprejeti ustrezne ukrepe, s katerimi bi zagotovile spoštovanje njegove pravice do vrnitve njegovega otroka in mu omogočile redne stike s P. Zatrjeval je, da se je M. P. od leta 1998 namerno in nenehno izogibala slovenskim oblastem, ni se udeleževala obravnav in drugih sestankov na CSD ter je ovirala njegov dostop do P. Po pritožnikovem mnenju je ravnanje M. P. pomenilo protipravni odvzem otroka po haaški konvenciji in domačem kazenskem pravu, torej bi oblasti morale ukrepati po službeni dolžnosti.

105. Vlada je odgovorila, da so oblasti pri odločanju o pritožnikovih pravicah do stikov upoštevale temeljno načelo koristi otroka in poskušale doseči sporazumno rešitev med staršema. Na zadevo je zelo močno vplival spor med pritožnikom in M. P., njen odhod s P. iz Slovenije in vedno večja nenaklonjenost P. stikom s pritožnikom.

106. Vlada je priznala, da je imel CSD, ki je vodil postopek določitve stikov od februarja 1998 do junija 2004, veliko težav pri vročanju

dokumentov M. P. Težave so se končale šele marca 2000, ko je M. P. imenovala pooblaščenca za vročitev. CSD je sicer izdal dve odločbi o stikih, vendar je ministrstvo obe odpravilo, ker M. P. v postopku ni sodelovala. Pritožnik pa tudi ni predložil nobenih ustreznih informacij, ki bi pospešile postopek. V zvezi s tem je vlada dodala, da centralni izvršilni organ v Sloveniji od pritožnika ni dobil nobene prošnje po haški konvenciji. Pritožnik prav tako ni vložil nobenega predloga na centralni izvršilni organ, odgovoren za uporabo uredbe Bruselj IIa. Vlada je zato zatrjevala, da oblastem torej ni bilo treba ukrepati po dveh instrumentih, na katera se je skliceval pritožnik.

107. Vlada je zatrjevala tudi, da je Okrožno sodišče v Mariboru, ki je junija 2004 dobilo pristojnost odločati v zadevi, poskušalo zagotoviti dejavno sodelovanje M. P. v postopku, to pa je vključevalo vročitev dokumentov v tujini. V zvezi s tem je vlada poudarila, da slovensko veleposlaništvo v Avstriji ni moglo dobiti podatkov o naslovu fizičnih oseb iz avstrijskega centralnega registra prebivalstva, ker je bilo treba za pridobitev podatkov plačati upravne takse. Vlada je navedla, da veleposlaništvo ni imelo pravne podlage za plačilo takih stroškov. Okrožno sodišče v Mariboru si je prizadevalo pritožniku omogočiti stike s P. V ta namen je 5. julija 2007 izdalo začasno odredbo o stikih. Končne odločitve pa ni moglo sprejeti brez vpogleda v življenjske razmere P., zato je avstrijske oblasti zaprosilo za pomoč, vendar neuspešno. Na koncu je pritožnik dvakrat obiskal P., septembra in oktobra 2007, ta pa je nato vse nadaljnje stike z njim odklonila.

108. V zvezi s postopki izvršbe je vlada poudarila, da so se začeli na podlagi pritožnikovega predloga z dne 3. oktobra 2008, a so 27. marca 2009 postali brezpredmetni, ker je Okrožno sodišče v Gradcu – zahod odločilo, da se pritožniku odvzame pravica do stikov. Poleg tega je pritožnik 10. decembra 2009 poslal pisno sporočilo P., da ne bo več vztrajal pri zahtevi za stike. V sklepnem delu je vlada opozorila, da pritožnik ni pravnik, a je v postopkih ves čas nastopal brez pooblaščenca in vložil nepopoln predlog za izvršbo, v katerem je predlagal zgolj izrek denarne kazni M. P.

(b) Presoja Sodišča

109. Sodišče ponovno poudarja, da je bistveni cilj 8. člena sicer varovati posameznika pred samovoljnimi posegi javne oblasti, vendar države ne zavezuje le k temu, da se takega poseganja vzdrži: poleg te negativne lahko obstajajo tudi pozitivne obveznosti, ki so neločljivo povezane z učinkovitim spoštovanjem zasebnega življenja (med številnimi zadevami glej *Söderman proti Švedski* [VS], št. 5786/08, 78. odstavek, ESČP 2013). V obeh primerih je treba upoštevati pravično ravnatežje, ki mora biti vzpostavljeno med nasprotujočimi si interesi posameznika in skupnosti kot celote; v obeh primerih država uživa neko polje proste presoje (glej *Keegan proti Irski*, sodba z dne 26. maja 1994, zbirka A, št. 290, stran 19, 49. odstavek).

110. Sodišče opozarja tudi, da 8. člen sicer ne vsebuje nobenih izrecnih postopkovnih zahtev, postopek odločanja pa mora biti pošten in zagotoviti tudi ustrezno varovanje interesov posameznika v skladu z 8. členom (glej *T. P. in K. M. proti Združenemu kraljestvu* [VS], št. 28945/95, 72. odstavek, ESČP 2001-V (izvlečki)). V zvezi s tem Sodišče ponovno poudarja, da v zadevah, ki se nanašajo na razmerje med staršem in otrokom, postopkovne zahteve, vsebovane v 8. členu, določajo dolžnost delati z veliko skrbnostjo zaradi nevarnosti, da bi minevanje časa povzročilo odločitev o zadevi *de facto* (glej 93. odstavek zgoraj). Ta dolžnost ne velja le za postopke odločanja o skrbi in pravici do stikov, ampak tudi za postopke, ki se nanašajo na uresničevanje teh pravic (glej *Ignaccolo - Zenide proti Romuniji*, št. 31679/96, 102. odstavek, ESČP 2000-I).

111. Pritožnik je v zvezi z obsegom obravnavane zadeve zatrjeval, da bi slovenske oblasti morale uporabiti razpoložljive mednarodne instrumente, da bi se njegova protipravno odpeljana hči vrnila k njemu. Vendar pa v domačem postopku nikdar ni zatrjeval, da je mama protipravno odpeljala P. iz Slovenije. V svojih vlogah je zahteval le določitev stikov z njo. Glede na to Sodišče ne meni, da bi slovenske oblasti morale ukrepati in zagotoviti vrnitev P., ne na podlagi mednarodnih instrumentov ne po notranjem pravu.

112. So pa oblasti morale odločiti o pritožnikovih pravicah do stikov in zagotoviti njihovo učinkovito uresničevanje. V zvezi s tem Sodišče ugotavlja, da je pritožnik vloge za določitev stikov vlagal v skladu z notranjim pravom in se ni skliceval na noben mednarodni instrument, ki ureja ta vprašanja. V nasprotju s pritožnikovimi trditvami se zdi, da brez zahteve, vložene pri centralnem izvršilnem organu, slovenskim oblastem ni bilo treba uporabiti nobenega ukrepa po haaški konvenciji (glej navedbo obrazložitvenega poročila Pérez - Vere v 62. odstavku zgoraj). Toda glede obveznosti, ki jih sodiščem nalaga 41. člen uredbe Bruselj IIa (glej 63. odstavek zgoraj), vladna trditev, da slovenskim oblastem te uredbe ni bilo treba uporabiti, Sodišča ni prepričala. Vendar – z obžalovanjem, da ti čezmejni mehanizmi v pritožnikovi zadevi verjetno niso bili upoštevani –, Sodišče ponovno poudarja, da je naloga domačih oblasti, zlasti sodišč, da razlagajo in uporabljajo notranje pravo, tudi če se nanaša na mednarodno pravo ali pravo EU, medtem ko je vloga Sodišča omejena na presojo, ali so učinki teh sodb skladni s konvencijo (glej *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi proti Irski* [VS], št. 45036/98, 143. odstavek, ESČP 2005-VI, in *Ullens de Schooten in Rezabek proti Belgiji*, št. 3989/07 in 38353/07, 54. odstavek, 20. september 2011). V tej luči bo Sodišče v nadaljevanju preverilo, ali so bila postopkovna dejanja, ki so jih opravile slovenske oblasti za zagotovitev učinkovitega uresničevanja pravic pritožnika do stikov, v skladu s postopkovnimi zahtevami, neločljivo povezanimi z 8. členom.

113. Sodišče ponovno poudarja, da se osrednje vprašanje obravnavane zadeve nanaša na dolgotrajno odločanje o stikih ter izvajanju stikov med

pritožnikom in njegovo hčerko, ki je z materjo prebivala v Avstriji. V tej zvezi je ugotovilo, da so na potek upravnega in sodnega postopka za določitev stikov močno vplivale težave pri vročanju pisanj M. P., pa tudi manjkajoče informacije o razmerah, v katerih je živela P., oboje pa je bilo v precejšnjem obsegu posledica zaviralnega ravnanja M. P. Formalno je M. P. sicer sodelovala v postopku (glej 10., 25., 37. in 42. odstavek zgoraj), predvsem z vlaganjem pritožb proti odločbam o določitvi stikov med pritožnikom in P. (glej 18., 19., 20., 28., 43. in 44. odstavek zgoraj), slovenskim oblastem pa vrsto let ni sporočila naslova v Avstriji (glej 10., 25., 32. in 37. odstavek zgoraj), prav tako jim ni poslala zahtevanih podatkov o prebivališču P., njenem izobraževanju in dejavnostih (glej 25., 32. in 41. odstavek zgoraj), ki so bili nujni za določitev obsega pritožnikovih pravic do stikov.

114. Sodišče pa poudarja, da tožena država zaradi slabega sodelovanja M. P. ne more biti oproščena odgovornosti za zagotovitev spoštovanja pozitivnih obveznosti, ki ji ima po 8. členu. V tej zvezi se zdi, da je imela na voljo posebna postopkovna orodja domačega in mednarodnega prava, ki so namenjena lažjemu reševanju čezmejnih sporov. Vendar so bila mnoga uporabljena šele precej pozno ali pa sploh ne.

115. V upravnem postopku določitve stikov je CSD šele oktobra 1999 pozval M. P., naj imenuje pooblaščenca za vročitev, to je leto in pol po začetku postopka ter šele po večkratni neuspešni vročitvi vabila na obravnavo po njenem avstrijskem delodajalcu (glej 12., 14. in 16. odstavek zgoraj). Čeprav je M. P. to zahtevo izpolnila, v postopku še nadaljnja štiri leta ni bila izdana pravnomočna odločba o stikih.

116. CSD je sicer izdal dve odločbi o stikih, to je oktobra 1998 in oktobra 2000, vendar je ministrstvo obe odpravilo, ker dejstva v zvezi s prebivališčem P., njenimi življenjskimi razmerami in šolanjem niso bila pravilno ugotovljena. Res je, da je CSD večkrat, čeprav neuspešno, te informacije zahteval od M. P. (glej 25. in 32. odstavek zgoraj). Vendar do februarja 2003 ni bilo predvidenih nobenih drugih ukrepov, ki bi omogočili njihovo pridobitev. Zlasti pa je skrb zbujajoče, da je CSD v veliki meri prezrl čezmejno razsežnost zadeve, čeprav je prebivanje M. P. in P. v tujini precej omejevalo možnosti slovenskih oblasti, da pridobijo ustrezne informacije o P. Ne CSD ne drug pristojni organ nikoli ni prosil avstrijskih oblasti za pomoč pri vročanju pisanj M. P. ali pridobivanju informacij o življenjskih razmerah P. CSD je končno prosil Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Ministrstvo za zunanje zadeve za pomoč pri iskanju avstrijskega naslova M. P., a je ni dobil. V zvezi s tem je Sodišče začudeno, da Ministrstvo za zunanje zadeve – ki je bilo po notranjem pravu v tistem času pristojno za vročanje pisanj osebam, prebivajočim v tujini – ni moglo pridobiti naslova M. P. Iz stališč avstrijske vlade izhaja, da bi ob plačilu nizke pristojbine ta podatek brez težav dobili iz avstrijskega centralnega registra prebivalstva (glej 125. odstavek spodaj). Četudi Sodišče sprejme, da

slovensko veleposlaništvo v Avstriji tega izdatka ni moglo utemeljiti, težko razume, zakaj plačila te pristojbine ni bilo mogoče naložiti pritožniku.

117. Sodišče sicer načelno ne graja prizadevanja slovenskih oblasti, da bi zagotovile sodelovanje obeh staršev v postopku določitve stikov, vendar pa ugotavlja, da je v obravnavani zadevi kmalu postalo očitno, da M. P., ki je imela veliko možnosti, da bi bila zaslišana, ni imela namena udeležiti se obravnav, dati zahtevanih podatkov ali olajšati pritožnikovega dostopa do hčerke. Vendar pa po mnenju Sodišča te okoliščine niso bile ustrezno obravnavane; prav nasprotno, dvema pritožbama, ki ju je vložila M. P. proti odločitvam o izdaji odločbe o stikih, s katerimi je pritožnik dobil dovoljenje za stike s P., je ministrstvo ugodilo na podlagi dejstev, ki so izhajala prav iz njene nepripravljenosti sodelovati s CSD (glej 21. in 31. odstavek zgoraj), kar je še podaljšalo že tako dolgotrajen postopek. Prav tako ni bilo nobenega poskusa kaznovati zaviralno ravnanje M. P. V zvezi s tem Sodišče opozarja, da čeprav domač pravni red ni omogočal izreka učinkovitih sankcij, mora vsaka država pogodbenica poskrbeti za ustrezna in zadostna pravna sredstva za zagotovitev spoštovanja pozitivnih obveznosti, ki jih nalaga 8. člen konvencije (glej *Maire proti Portugalski*, št. 48206/99, 76. odstavek, ESČP 2003-VII).

118. Sodišče prav tako ugotavlja, da so se težave pri ugotavljanju avstrijskega naslova M. P. in P. nadaljevale v sodnem postopku, ki se je začel junija 2004, ko je bila pristojnost za pritožnikovo zadevo prenesena na sodišča. Okrožno sodišče v Mariboru je šele novembra 2005 zaprosilo avstrijsko sodišče, da M. P. vroči vabilo na obravnavo (glej 39. odstavek zgoraj), nato je bil njen naslov končno ugotovljen (glej 40. odstavek zgoraj). Prav tako je Okrožno sodišče v Mariboru šele februarja 2006 avstrijske oblasti zaprosilo za pomoč pri zbiranju informacij o življenjskih razmerah P., ko je Urad za mladino in družino v Gradcu prvič prosilo, da pripravi poročilo. Vendar je M. P. spet odklonila sodelovanje, avstrijska vlada pa je navedla, da Urad za mladino in družino ni imel nobenih sredstev, da bi jo v to prisilil (glej 126. odstavek spodaj). Sodišče sicer ne more ugibati, ali bi uporaba kakšne druge pravne poti pripeljala do ugodnejšega izida, ugotavlja pa, da bi Okrožno sodišče v Mariboru lahko, vendar tega ni storilo, zaprosilo za pravno pomoč ter bi M. P. in P. dali izjavi po formalnejših pravilih sodnega postopka, enako, kakor je pozneje pritožnik dal izjavo za postopek v Avstriji (glej 55. odstavek zgoraj). Končno je februarja 2007 Okrožno sodišče v Mariboru izdalo odločbo o stikih, pri čemer ni pridobilo izjave P. ali kakšne druge informacije o njenih življenjskih razmerah, razen materine trditve, da je nasprotovala stikom s pritožnikom.

119. Zdi se, da je P. septembra 2007, ko sta se s pritožnikom končno srečala, res nasprotovala stikom z njim (glej 45. odstavek zgoraj). Soočen z zavrnitvijo P., je pritožnik večkrat predlagal, da se začasna odredba in nato še pravnomočna odločba o stikih izvršita, tako da se M. P. izreče kazen (glej 47. in 48. odstavek zgoraj).

120. V zvezi s tem Sodišče ugotavlja, da pritožnik ob koncu postopka izvršbe, to je 4. septembra 2012 (glej 52. odstavek zgoraj), ni imel več pravic do stikov, saj so bile te odvzete že od 27. marca 2009. Sodba Okrožnega sodišča v Gradcu – zahod je bila potrjena 31. avgusta 2009 (glej 56. odstavek zgoraj) in takrat je, kakor je zatrjevala vlada, pritožnikov predlog postal brezpredmeten. Vendar je ugotovljeno, da je pritožnik vložil prvi predlog, ki mu je sledilo še devet drugih, 3. aprila 2008. Ne glede na možnost, da bi P. med postopkom izvršbe prenehala nasprotovati stikom, po mnenju Sodišča ni mogoče sklepati, da je bil postopek že od vsega začetka brezpredmeten.

121. Sodišče meni, da je bilo zaradi večletnih pretrganih stikov med pritožnikom in P. izjemno pomembno, da se postopek izvršbe izvede čim hitreje. Vendar se zdi, da o večini pritožnikovih predlogov za izvršbo, tudi o prvih šestih (glej 47. in 48. odstavek zgoraj), ni bilo nikoli odločeno. Vlada tega ni obrazložila. Še več, čeprav je Okrožno sodišče v Mariboru 21. januarja 2008 odločilo, da bodo obiski potekali v Gradcu v Avstriji (glej 44. odstavek zgoraj), slovenska sodišča do septembra 2012 – štiri leta in pol po vložitvi prvega predloga za izvršbo – niso ugotovila, da za izvršbo odločbe o stikih niso pristojna. S tem so ostale čezmejne sestavine zadeve znova dolgo neupoštevane. Posledično je bil pritožnik ob sprejetju odločitve, da lahko odločbo o stikih izvršijo le avstrijska sodišča, že dolgo brez pravic do stikov (glej 55. in 56. odstavek zgoraj), poleg tega je P. postala polnoletna (glej 84. odstavek zgoraj).

122. Skratka, k nekaterim zaostankom v postopku je prispevala M. P. (glej 113. odstavek zgoraj), nekatere je povzročilo čakanje na odgovore avstrijskih oblasti (glej 39. do 41. odstavek zgoraj), Sodišče pa ugotavlja, da je za nerazumno trajanje, to je za devetletno obdobje med začetkom postopka določitve stikov in izdajo prve veljavne odločbe o stikih, krivo predvsem, da slovenske oblasti niso upoštevale čezmejne razsežnosti zadeve ter njihovo splošno počasno in neučinkovito delovanje. Poleg tega so oblasti potrebovale še nadaljnja štiri leta, da so sprejele odločitev v izvršilnem postopku, v tem času pa so se odnosi med pritožnikom in P. nepopravljivo poslabšali. Osuplo zaradi skrajnega in pretirano dolgega skupnega trajanja postopkov določitve stikov in izvršbe, to je skupaj več kot štirinajst let, Sodišče ugotavlja, da slovenske oblasti niso izpolnile svoje obveznosti po 8. členu ter pritožnikove vloge za odločbo o stikih in njeno izvršbo niso obravnavale s potrebno skrbnostjo. Sodišče zato ugotavlja, da postopkovne zahteve, vsebovane v tem členu, niso bile izpolnjene.

123. Torej so slovenske oblasti kršile 8. člen konvencije.

B. Pritožba zoper Avstrijo

1. Navedbe strank

124. Avstrijska vlada je ugovarjala, da pritožnik v zvezi z odvzemom pravic do stikov ni izčrpal vseh razpoložljivih notranjepravnih sredstev. Pritožbo je namreč vložil na Sodišče, ko domači postopek še ni bil končan niti na prvi stopnji.

125. V zvezi s pomočjo, ki so jo avstrijske oblasti dale pri čezmejnem vročanju pisanj M. P., je vlada navedla, da je sodni izvršitelj takoj začel postopek vročanja; vendar M. P. na navedenem naslovu ni bilo mogoče najti (glej 39. odstavek zgoraj). Medtem je Okrožno sodišče v Mariboru ponovno zaprosilo za vročitev in Okrožno sodišče za civilne zadeve v Gradcu je podatek o naslovu M. P. dobilo od urada za matične zadeve. V zvezi s tem je vlada pojasnila, da od leta 2002 vsak, tudi pritožnik ali slovensko veleposlaništvo v Avstriji, od centralnega registra prebivalstva lahko zahteva podatke o poštnem naslovu in prebivališču jasno prepoznavne osebe, pri čemer plača pristojbino od 2,10 do 3 evrov. Ko je Okrožno sodišče v Gradcu dobilo podatke o naslovu M. P., ji je vabilo na obravnavo poskušalo vročiti dvakrat, vendar neuspešno; nazadnje je šla na sodišče na lastno pobudo (glej 40. odstavek zgoraj).

126. Glede zaprosila Okrožnega sodišča v Mariboru za pripravo poročila o življenjskih razmerah P. je vlada poudarila, da je Urad za mladino in družino v Gradcu takoj ugodil zaprosilu, vendar zahtevanih informacij ni mogel predložiti, ker je M. P. odklonila sodelovanje in tudi zaradi njenega bivanja v tujini. Vlada je zatrdila tudi, da avstrijske skrbstvene organizacije za mlade nimajo moči prisiliti staršev, ki niso pripravljene sodelovati, da dajo zahtevane informacije. Glede pritožnikovega zaprosila za pomoč, ki je bil leta 2005 naslovljen na Urad za mladino in družino v Gradcu (glej 38. odstavek zgoraj), je navedla, da v Avstriji pravice do stikov določajo zgolj sodišča.

127. Na koncu je vlada poudarila, da ne pritožnik ne slovenske oblasti od avstrijskih sodišč ne neposredno ne z zaprosilom za pravno pomoč niso zahtevali določitve stikov ali uresničevanja pritožnikovih pravic do stikov. Brez ustrezne zahteve otroka ali enega od staršev pa domačim sodiščem ni bilo treba ukrepati.

128. Pritožnik je trdil, da so avstrijska sodišča ponovno preučila njegove pravice do stikov in preživnino, čeprav so o teh vprašanjih že odločile slovenske oblasti.

129. Zatrjeval je tudi, da avstrijske oblasti slovenskim niso zagotovile potrebne pomoči pri ugotavljanju naslova M. P. in njenem zaslišanju. Prav tako je trdil, da so avstrijske oblasti vedele, da je bila njegova hči protipravno odpeljana iz Slovenije, in sicer od leta 2005, ko je Okrožno sodišče v Mariboru prosilo avstrijske oblasti za pomoč pri iskanju M. P. in P., ter od takrat, ko je enako prošnjo sam poslal Uradu za mladino in

družino v Gradcu. Po pritožnikovem mnenju bi bilo treba dopis na Urad za mladino in družino šteti za uradno zaprosilo, da se sprejmejo vsi ustrezni ukrepi za izvršitev odločb slovenskih sodišč. Oblasti naj bi tudi spodbudil, da naredijo vse, kar je bilo v njihovi moči, da bi omogočile njegovo ponovno srečanje s P. Pritožnik je poudaril, da bi se avstrijske oblasti morale zavedati, da bi bila P. lahko izpostavljena telesnim ali duševnim poškodbam ali bila v kakšnih drugih nevzdržnih razmerah. Vsi pravni postopki v Avstriji so bili tako nezadostni, da so bile njegove pravice po 8. členu vseskozi kršene.

130. Pritožnik na koncu zatrjuje, da je popolna nedejavnost avstrijskih oblasti povzročila brezpredmetnost pravnih sredstev, ki so mu bila na voljo po avstrijski zakonodaji, saj naj ne bi imela nobenega praktičnega učinka. Zato je menil, da je njegova pritožba proti Avstriji sprejemljiva.

2. Presoja Sodišča

(a) Čezmejna pomoč, ki so jo dale avstrijske oblasti

131. Prvič, glede pritožnikove trditve o neustreznem ukrepanju avstrijskih oblasti v zvezi s tem, da je bila njegova hči nezakonito odpeljana iz Slovenije, Sodišče ugotavlja, da ne v zaprosilih Okrožnega sodišča v Mariboru za vročitve M. P. (glej 39. in 40. odstavek zgoraj) ne v pritožnikovem dopisu Uradu za mladino in družino v Gradcu (glej 38. odstavek zgoraj) ni bilo nobenih obtožb, da bi bila P. nezakonito odpeljana iz Slovenije. Torej avstrijske oblasti niso imele nobene dolžnosti zagotoviti vrnitev P.

132. V zvezi s pritožnikovim zatrjevanjem, da bi bilo treba dopis na Urad za mladino in družino šteti za uradno zaprosilo, da se sprejmejo vsi ustrezni ukrepi za njegovo ponovno srečanje s hčerko, se žal zdi, da ni dobil nobenega odgovora. Ugotovljeno pa je, da je v dopisu pritožnik navedel le eno izrecno prošnjo, to je, da se njegovo pismo izroči P. In Urad za mladino in družino je to zahtevo izpolnil. Po drugi strani pa je pritožnik jasno navedel, da v Sloveniji teče postopek določitve stikov. V teh okoliščinah Sodišče ne more sklepati, da bi pritožnikov dopis moral spodbuditi Urad za mladino in družino k sprejetju kakšnega nadaljnjega ukrepa za ponovno vzpostavitev stikov s P.

133. V zvezi s pravno pomočjo, ki so jo avstrijske oblasti dale slovenskim, Sodišče ugotavlja, da je trajalo približno štiri mesece, da je Okrožno sodišče za civilne zadeve v Gradcu našlo naslov M. P. in ji vročilo pisanja slovenskega sodišča. Upošteva, da je sodišče najprej dobilo napačni naslov (39. odstavek zgoraj) in da je bilo nekaj prvih poskusov vročitve pisanj neuspešnih (glej 40. odstavek zgoraj), Sodišče meni, da zgoraj navedenega obdobja ni mogoče šteti za predolgega.

134. Sodišče ugotavlja, da avstrijske oblasti niso izpolnile prošenj Okrožnega sodišča v Mariboru, da bi Urad za mladino in družino v Gradcu

pripravil poročila o življenjskih razmerah P. (glej 41. odstavek zgoraj). Sodišče je v zvezi z zbiranjem dokazov v tujini že presodilo, da mora država, v kateri so dokazi, ob zaprosilu za pravno pomoč to dati znotraj svojih pristojnosti in sredstev (glej med drugim *Rantsev proti Cipru in Rusiji*, št. 25965/04, 245. odstavek, ESČP 2010 (izvlečki)). Tega ni mogoče šteti za obveznost rezultata, ampak za obveznost sredstva, ki od države zahteva sprejetje vseh razumnih ukrepov za izpolnitev zaprosila za pravno pomoč. V obravnavani zadevi je Urad za mladino in družino v Gradcu trikrat zaprosil za srečanje z M. P. in P., da bi pripravil poročilo; zdi pa se, da se je M. P. iz službenih razlogov vsakokrat opravičila, na koncu pa socialnega delavca, ki je zadevo obravnaval, obvestila, da bosta s P. nekaj časa preživeli na tujem. Zato je Urad za mladino in družino v Gradcu približno tri mesece po prejemu zaprosila sporočil Okrožnemu sodišču za civilne zadeve v Gradcu, da zaprosilu niso mogli ugoditi. Okrožno sodišče v Mariboru je nato še enkrat zaprosilo za izdelavo poročila, a je po dveh mesecih dobilo obvestilo, da je M. P. v tujini in z njo ni mogoče vzpostaviti stika. Ukrepi avstrijskih oblasti niso pripeljal do zadovoljivega izida, vendar pa Sodišče meni, da so se oblasti na zaprosila Okrožnega sodišča v Mariboru odzvale primerno in v razumnem času. Glede na omejeno vključenost avstrijskih oblasti v zadevo in dejstvo, da jih slovenske oblasti niso opozorile, da je M. P. ravnala v nasprotju s slovensko zakonodajo, Sodišče meni, da avstrijskim oblastem po tem, ko so ugotovile, da z M. P. in P. dlje časa ne bo mogoče vzpostaviti stika in so pravilno obvestile slovenske oblasti o njuni odsotnosti, na lastno pobudo ni bilo treba sprejeti nobenih drugih ukrepov.

135. Torej je pritožba v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije očitno neutemeljena in jo je treba zavrniti v skladu s četrtem odstavkom 35. člena konvencije.

(b) Postopki pred avstrijskimi sodišči

136. Avstrijska vlada je zatrjevala, da pritožnik v zvezi z začasnim odvzemom pravic do stikov ni izčrpal vseh razpoložljivih notranjepravnih sredstev. Sodišču se odločanje o tem ugovoru ne zdi potrebno, saj ugotavlja, da so pritožbe glede obeh postopkov, tudi postopka določitve preživnine, v vsakem primeru in iz spodaj navedenih razlogov nesprejemljive.

137. Znano je, da je pritožnik oporekal pristojnosti avstrijskih sodišč pri odločanju o zgoraj navedenih vprašanjih, ker so odločitve o njih že sprejele slovenske oblasti. V zvezi s pravnomočnostjo sodnih odločitev, ki urejajo različne vidike odnosov med starši in otroki, Sodišče ugotavlja, da so ti odnosi trajni ter se glede na čustvene, praktične in materialne okoliščine vanje vključenih posameznikov velikokrat spremenijo. Zaradi spremenjenih okoliščin je morda treba ponovno presoditi otrokove koristi. To je najpomembnejši premislek v zadevah, ki vključujejo odnose med staršem in otrokom, zato Sodišče meni, da je treba omejiti učinke odločitev *res*

iudicata, izrečenih v zadevah te vrste. Dejansko je Sodišče v zadevi *M. D. in drugi proti Malti* (št. 64791/10, 17. julij 2012) med drugim ugotovilo kršitev 8. člena, ker pritožnica v luči mogočih sprememb svojih okoliščin ni imela nobene možnosti prositi za vrnitev starševskih pravic, ki so ji bile odvzete zaradi kazenske obsodbe za krutost in zanemarjanje mladoletnih otrok (prav tam, 78. odstavek).

138. V obravnavani zadevi so slovenska sodišča izdala odločbo o stikih brez sodelovanja P. Poleg tega sta na podlagi te odločbe pritožnik in P. ponovno navezala stike. Zdi pa se, da njuno ponovno spoznavanje ni bilo uspešno (glej 45. odstavek zgoraj). Sodišče meni, da bi že ta razvoj dogodkov po izdaji odločbe o stikih avstrijskih oblasti lahko šteje za spremembo okoliščin, ki utemeljuje novo presojo pritožnikovih pravic do stikov. Prav tako ni mogoče prezreti, da je ob začetku avstrijskega postopka določitve stikov P. že bila stara štirinajst let in torej dovolj zrela za oblikovanje lastnega mnenja o obravnavani zadevi. Skladno s tem Sodišče meni, da je bilo treba ustrezno upoštevati njene želje in čustva (glej *Plaza proti Poljski*, št. 18830/07, 71. in 86. odstavek, 25. januar 2011). Sodišče v zvezi z vprašanjem preživnine za otroka prav tako šteje za upravičeno, da so se spremenjene potrebe P. in življenjski stroški izražali v znesku preživnine, ki ga je plačeval pritožnik.

139. Pritožnik svojega stališča, da je bila določitev njegovih pravic do stikov in preživnine v izključni pristojnosti Slovenije, ni obrazložil in torej svoje zahteve ni utemeljil. Sodišče zato ugotavlja, da avstrijskih oblasti ni mogoče kritizirati, ker so ponovno preučile odločbo o stikih med pritožnikom in P. ter pritožnikovo obveznost preživnine za otroka.

140. Torej je pritožba v smislu točke a tretjega odstavka 35. člena konvencije očitno neutemeljena in jo je treba zavrnilo v skladu s četrtem odstavkom 35. člena konvencije.

II. DRUGE ZATRJEVANE KRŠITVE KONVENCIJE

141. Pritožnik se je pritožil proti Avstriji po točkah a, d in e tretjega odstavka 6. člena konvencije z utemeljitvijo, da so sodišča v Gradcu v postopkih začasnega odvzema pravic do stikov in preživnine za otroka z njim komunicirala v nemščini, ki je ne razume, prav tako ni dobil brezplačne pomoči tolmača.

142. Sodišče pa glede na vse razpoložljivo gradivo in kolikor so očitane zadeve v njegovi pristojnosti, ugotavlja, da nič ne kaže na kršitev pravic in svoboščin iz konvencije in njenih protokolov. To pomeni, da je tudi ta del pritožbe očitno neutemeljen ter ga je treba zavrnilo skladno s točko a tretjega odstavka in četrtem odstavkom 35. člena konvencije.

III. UPORABA 41. ČLENA KONVENCIJE

143. 41. člen konvencije določa:

"Če Sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve konvencije ali njenih protokolov, in če notranje pravo visoke pogodbenice dovoljuje le delno zadoščenje, Sodišče oškodovani stranki, če je potrebno, nakloni pravično zadoščenje."

A. Odškodnina

144. Pritožnik je zahteval 150.000 evrov (EUR) za nepremoženjsko škodo, pri čemer je zatrjeval, da je bil vrsto let pod stalnim duševnim pritiskom, ki so ga povzročile slovenske oblasti, ker niso odločile o njegovih stikih s P. in mu omogočile, da bi redno obiskoval hčerko. Zatrjeval je, da je moral zaradi čustvenih stisk in trpljenja pustiti vodilni položaj ter se zaposliti na manj zahtevnem delovnem mestu. Poleg tega so njegovi otroci pogrešali sestro, kar mu je povzročalo še dodatno trpljenje zaradi pomanjkanja stikov in čustvenih vezi njegove družine. Da bi utemeljil svojo zahtevo, je pritožnik predložil poročilo psihologa.

145. Slovenska vlada je pritožnikovo zahtevo izpodbijala in poudarila, da ni utemeljil trditev, da je moral pustiti službo; dvomila je tudi o nepristranskosti psihologovega poročila.

146. Sodišče meni, da je moral pritožnik zaradi ugotovljenih kršitev doživljati hudo tesnobo in trpljenje. Po načelu pravičnosti Sodišče prisodi pritožniku 15.000 evrov nepremoženjske škode.

B. Stroški in izdatki

147. Pritožnik je zahteval tudi 5,100 evrov za stroške in izdatke, ki so nastali za pravno zastopanje v domačih postopkih, prevode dokumentov, prevoz do Gradca in psihoterapijo, ter 2.764 evrov za stroške in izdatke pravnega zastopanja pred Sodiščem in prevode dokumentov.

148. Vlada je ugovarjala, da pritožnik ni predložil nobenega dokazila o tem, da je stroške in izdatke v zvezi z domačim postopkom res imel. Ni imel pravnega zastopnika niti ni zahteval povračila potnih stroškov. Drugi izdatki, katerih povračilo je zahteval, niso bili povezani s postopkom. Vlada je v zvezi z delom zahtevka, ki se nanaša na stroške in izdatke pred Sodiščem, menila, da so stroški glede na obseg dela pravnega zastopnika previsoki. Poleg tega pritožnik ni predložil nobene dokumentacije o domnevnih stroških prevoda.

149. V skladu s sodno prakso Sodišča je pritožnik upravičen do povrnitve stroškov, če dokaže, da so ti dejansko nastali in bili neizogibni ter da je njihov znesek razumen. Sodišče ob upoštevanju razpoložljivih dokumentov in navedenih meril v obravnavani zadevi zavrača zahtevek za

stroške in izdatke v domačih postopkih ter meni, da je razumno prisoditi 2.500 evrov za postopke pred Sodiščem.

C. Zamudne obresti

150. Po mnenju Sodišča je primerno, da zamudne obresti temeljijo na mejni posojilni obrestni meri Evropske centralne banke, ki se ji dodajo tri odstotne točke.

IZ TEH RAZLOGOV SODIŠČE SOGLASNO

1. *razglaš*a, da je pritožba po 8. členu konvencije glede Slovenije sprejemljiva, preostanek pritožbe glede Avstrije pa je nesprijemljiv;
2. *razsoja*, da je Slovenija kršila 8. člen konvencije;
3. *razsoja*,
 - (a) da mora tožena država pritožniku v treh mesecih od dne, ko postane sodba v skladu z drugim odstavkom 44. člena konvencije dokončna, plačati naslednje zneske po tečaju, veljavnem na dan plačila:
 - (i) 15.000 EUR (petnajst tisoč evrov) in morebitni davek za nepremoženjsko škodo;
 - (ii) 2.500 EUR (dva tisoč petsto evrov) za stroške in izdatke ter morebitni davek, obračunan pritožniku;
 - (b) da se za navedena zneska od dneva poteka treh mesecev do plačila obračunajo linearne obresti po stopnji, ki je enaka stopnji mejne posojilne obrestne mere Evropske centralne banke, za vse zamujeno obdobje z dodanimi tremi odstotnimi točkami;
4. *zavrača* preostali del zahtevka pritožnika za pravično zadoščenje.

Sestavljeno v angleškem jeziku in 5. februarja 2015 poslano v skladu z drugim in tretjim odstavkom 77. člena Poslovnika Sodišča.

Claudia Westerdiek
sodna tajnica

Mark Villiger
predsednik